

Валеріян РЕВУЦЬКИЙ

СЛОВО ПРО ЛЕОНІДА БОРОВИКА

Ім'я відомого сценографа і актора Леоніда Боровика майже загубилося в бурхливих подіях нашого часу. Остаточно встановлено, що він народився 6 січня 1891 р. в Баку (Азербайджан) у родині службовця. В кінці 1890-х родина переїхала до Санкт-Петербурга, де він закінчив гімназію, а перед 1914 р. – Академію Мистецтв. З вибухом Першої світової війни був мобілізований до російської армії і в чині офіцера опинився на теренах України. Проголошення Української Народної Республіки цілковито змінує шлях його діяльності: заговорило українське походження. Він переходить до складу армії УНР і, в чині старшини, переживає далі з нею всі перипетії перемог та поразок. Коли 1920 р. армія УНР переходить Збруч, Л. Боровик опиняється в таборі інтернованих в м. Олександрові на терені Польщі. Там занотована його участь як сценографа у виставі “Назар Стодоля” Т. Шевченка (березень 1921 р.). Наприкінці 1921 р. інтернованих було переведено до м. Щипюрно. В таборі Боровик не тільки виступав як сценограф, але й був успішним актором. Треба зазначити, що репертуар вистав складався переважно з побутово-етнографічних п'єс.

Звільнення з табору з “нансенівським паспортом” відбулося вже наприкінці 1922 р. В сезоні 1923/1924 рр. Л. Боровик фігурує як сценограф і актор у трупі Ніни Бойко на Волині. У сезоні 1925–1926 рр. він працює в трупі Ольги Міткевич, потім (1927/1928) в трупі Йосипа Стадника, а від 1929 до 1933 р. – в Театрі ім. Тобілевича. Восени 1933 р., ставши мистецьким керівником театру “Заграва”, Володимир Блавацький забирає Л. Боровика до свого театру з Богданом Паздрієм та Володимиром Короликом для підсилення чоловічого складу. В “Заграві” (1933–1938) Боровик оформляє всі вистави і також виступає в багатьох головних та епізодичних ролях. Продовжуючи співпрацю з Блавацьким, 1938 р. перейшов разом з ним до новоствореного Театру ім. Котляревського як сцено-

Леонід Боровик

граф і актор, а з ліквідацією його 1939 р. почав роботу в організованому совіцькою владою Театрі ім. Лесі Українки. Незабаром, 1940 р., він вирішив поїхати до Ленінграда щоб розшукати родину своєї сестри, і там скінчився його життєвий шлях.

Санкт-Петербурзьку Академію Мистецтв Леонід Боровик скінчив у той час, коли там проявилися в оформленні вистав два виразно окреслені спрямування. З одного боку, оформлення мало створювати сценічне середовище, з яким би зливався актор мистецького перевтілення. А з іншого боку, оформлення мусило ставати тлом для мистецтва удавання, що проявилось в активності митців “Мира искусств”. Та основний здобуток тогочасної сценографії – це підпорядкування виражальних засобів сценографії завданням режисера. Л. Боровик опанував обидва напрями оформлення. Щодо контактів з режисерами, то найефективнішою була його співпраця з В. Блавацьким. Український театр в Галичині змушений був здебільшого до постійних переїздів. Тому доводилося відмовлятися від монументального оформлення, а шукати окремі деталі, легкі до пересування, що створювали б сценічне середовище, органічно

поєднане з акторами. Так, наприклад, у виставі “Батурин” за Б. Лепким на сцені Л. Боровик поставив “спалене дерево на тому згарищі у формі похиленої руки, що ніби простягла її над Україною; там же порубаний козак” [1]. З розповіді д-ра Гр. Лужницького відомо, що у виставі “Святе полум’я” С. Моема на задникові Боровик на фоні полотнища повісив лише кілька картин-портретів з того середовища, в якому діють актори на сцені [2]. Одначе, часом Боровик звертався до оформлення тла удавання, як у випадковій задника у виставі “Слово о полку Ігоревім”, створивши “ілюзію замку в Путівлі в першій дії” [3] або “удаваний ліс” у виставі “Тополя” в інсценізації Гр. Лужницького за поемою Т. Шевченка [4].

Серед багатьох вистав, які Л. Боровик оформляв у професійних трупах в період 1923-1933 рр., були “Маруся Богуславка” М. Старицького, “Чумаки” І. Карпенка-Карого, опери “Галька” С. Монюшка та “Катерина” М. Аркаса, оперета “Весела вдова” Ф. Легара та ін. У Театрі ім. Тобілевича почалася й інтенсивна праця Боровика як актора. В. Блавацький вводив його до складу всіх своїх вистав. Леонід Боровик з успіхом виконав в опереті “Паяцик” Р. Штольца роль Старого Маркіза замість Блавацького, коли той не міг виступати. Особливий успіх мав Боровик у партнерстві з Блавацьким та А. Кривицькою в складній психологічній ролі архітектора Карла Маглера (драма “Чорт” Ф. Мольнара). В “Мині Мазайлі” Блавацький доручив Боровикові відповідальну

роль Дядька Тараса, яка у нього “викристалізувалася в рельєфну, східно-лукаву та все ж симпатичну по-стать” [5]. У Театрі ім. Тобілевича виступав Боровик як Мошу в “Циганському коханні” Ф. Легара, а в драмах, поставлених Блавацьким, грав Стівенса в “Пурзі” Д. Щеглова та Корчмара в “Несподіванці” К. Розтворовського.

Тріумфом Л. Боровика як актора (та і сценографі) стала його діяльність у “Заграві”. Вражає обсяг його ролей – відповідальних та епізодичних. Серед них – князь Меншиков у “Батурині” за Б. Лепким, Хома в “Ой, не ходи, Грицю” М. Старицького, Шуліка з “Ой, Морозе, Морозенку”, митрополит Косів та Підкоморний Забегальський в “Думі про Нечая”, Декан Шалуський в “Муравлях” Гр. Лужницького та в інсценізаціях того ж драматурга – Апостол Петро в “Голготі” (за Євангелієм), Нерон в “Камо грядеши” (за Г. Сенкевичем), Тарас Бульба (за однойменною повістю М. Гоголя), головна роль в драмі “Тарас Шевченко” З. Тарнавського. Доводилося виступати і в епізодичних ролях, як, наприклад, Емігрант зі Східної України в драмі “Обітована земля” О. Олесея та ін. З не меншим успіхом грав Л. Боровик у драмах перекладного репертуару: Барон Райнер у “Гарно вшитому фраківі” Г. Дрегелі, Доктор Гарвестер у “Святому полум’ї” С. Моема, Берлюро в “Крамарях слави” М. Паньоля та П. Нівуа. Про Шевченка-Боровика писала відома акторка Віра Левицька (вона грала Варвару Репніну в діялозі з ним): “Я намагалася стримати моє глибоке почуття до Шевченка, а Шевченко-Боровик був сердешний, братерськи-добрий і співчутливий і теж стриманий. Але у фінальній сцені моя стриманість проривалася. Я кинулася йому на шию, цілувала його в чоло, а він бисто вибіг” [6].

Сцени з вистави “Земля” В. Стефаніка. Режисер – В. Блавацький, декоративне оформлення – Л. Боровик. Театр “Заграда”, 1934 р.

Леонід Боровик і Володимир Блавацький у виставі "Ой, Морозе, Морозенку" Г. Лужницького. Режисер – В. Блавацький, декоративне оформлення – Л. Боровик. Театр "Заграда", 1933 р.

Акторська активність Боровика в Театрі ім. Котляревського дещо уповільнилася, натомість як сценограф він оформлював усі вистави. Як актор він брав участь у першій виставі Театру ім. Котляревського в ролі Корчмаря ("Маруся Богуславка" М. Старицького) і мав великий успіх у ролі Доктора Жеруновича в драмі "Кірка з Льолео" Ю. Косача, граючи його під маску доктора з *commedia dell'arte*. З організацією Театру ім. Лесі Українки у Львові Л. Боровик увійшов як актор до творчого складу, але зіграв там лише одну роль – Береста в "Платоні Кречеті". В. Блавацький вважав, що "з мужчин Боровик грав трохи сухо, але поправно Береста" [7]. Як уже було сказано, незабаром митець вирішив їхати до Ленінграда і там загинув 1942 р. – чи то під час бомбардування, чи від голоду в обложеному місті, чи навіть впав жертвою НКВС, що не забуло його минулу діяльність в армії УНР. Треба сподіватися, що колись історія скаже своє вагоме слово про цього талановитого майстра сцени.

1. Ревуцький В. В орбіті світового театру. – Київ-Харків-Нью-Йорк, вид. М.П. Коць, 1995. – С. 23.
2. Свідчення Гр. Лужницького.
3. Ревуцький В. Віра Левицька. Життя і сцена – Торонто-Нью-Йорк. – ОУО "Слово", 1998. – С. 44.
4. Свідчення Гр. Лужницького.
5. Ревуцький В. В орбіті світового театру... – С. 144.
6. Там само. – С. 42.
7. Там само. – С. 187.

О. Неделко – граф Орлов, Р. Зелез – Петров, Л. Боровик – Тарас Шевченко у виставі "Тарас Шевченко" З. Тарнавського. Режисер – В. Блавацький, декоративне оформлення – Л. Боровик. Театр "Заграда", 1937 р.

Ескіз декорації до вистави "Тарас Шевченко" З. Тарнавського. Режисер – В. Блавацький. Театр "Заграда", 1937 р.